

30 år efter pensionsreformen – så olika har 50 till 80-talister påverkats

Det har gått tre decennium sedan den allmänna pensionen ersatte det gamla ATP-systemet. minPension har tittat närmare på hur de olika generationer påverkats av förändringen sedan pensionsreformen 1994.

Denna rapport har utarbetats av Kristina Kamp på uppdrag av minPension där hon tidigare har varit verksam som pensionsekonom och bland annat medverkat i utarbetandet av de rapporter som ligger till grund för denna sammanfattande rapport.

Innehåll

Den lagstadgade pensionen förändras och reformeras.....	3
Bakgrund	3
Tjänstepensionens förändring över tid	4
50-talisterna – förändring mitt i livet	6
60-talisterna – får vänta längre på pensionen	8
70-talisterna – dålig start kan få konsekvenser	10
80-talisterna – raka rör och högre tjänstepensioner	12
90-talisterna – mycket återstår, men en bra början	14
Utrikes födda	15
Privat sparande	15
Trender framåt	16
Så har vi gjort rapporterna	16

Den lagstadgade pensionen förändras och reformeras

Den 8 juni 1994 klubbade Sveriges riksdag igenom en ny pensionsöverenskommelse. Den svenska lagstadgade pensionen förändrades på många sätt. Nästan alla svenskar har påverkats av förändringarna. Kanske mest de som var väldigt unga när förändringarna infördes.

”Dagens beslut påverkar främst de som inte befolkar denna kammare, ja till och med dem som inte är födda.”

– Fredrik Reinfeldt, 1994.

Citatet ovan kommer från den yngste talaren i riksdagen den dagen, Fredrik Reinfeldt, då 28 år, och några år senare Sveriges statsminister. År 2012 skapade han rubriker när han sa att vi nog behöver jobba tills vi blir 75 år. I dag är den förväntade riktåldern för den generation som är född på 2000-talet och som just kommit in på arbetsmarknaden drygt 70 år.

Även tjänstepensionerna har genomgått stora förändringar under de 30 år som gått sedan pensionsreformen klubbades i riksdagen även om förändringarna har skett succesivt.

Förändringarna, både i den lagstadgade pensionen och i tjänstepensionerna, innebar bland annat att utfallet, det vill säga hur stor pensionen blir för den enskilde individen, blev svårare att förutse. Samtidigt har arbetsmarknaden förändrats och färre personer arbetar ett helt liv på en och samma arbetsplats. Det

innebär att många har betydligt fler än en tjänstepension att ha koll på.

För 20 år sedan (år 2004) bildades minPension. Här går det att se både lagstadgad pension, tjänstepensioner och privat pensionssparande på samma ställe och hur pensionerna utvecklas över tid. Fram till nu har omkring fem miljoner individer registrerat sig på minPension för att se sina pensionstillgångar och få en prognos för hur stor pensionen förväntas bli.

Sedan snart tio år har minPension presenterat en rad rapporter om användarnas pensionstillgångar och prognoser. Genom de rapporterna har det blivit möjligt att göra antaganden kring framtida pensionärsers ekonomi.

Det här är en sammanställning av de rapporter vi gjort hittills och ett försök att, 30 år efter klubbslaget i riksdagen, se hur olika åldersgrupper; 50-, 60-, 70- och 80-talister påverkats av förändringarna.

Bakgrund

Den allra viktigast förändringen, både i den allmänna pensionen och i tjänstepensionerna, är kopplingen till vår förväntade livslängd. Pensionen är i grunden en inkomstförsäkring för den som kommer att leva många år utan att försörja sig själv. Fler levnadsår för fler individer påverkar pensionskalkylen negativt om inte arbetslivets längd också ökar.

En annan skillnad är att inbetalningarna till pensionen i allt högre grad sker löpande, under arbetslivets gång. Alla år räknas, i stället för som tidigare när det räckte med 30 år på arbetsmarknaden för att få fullt intjänande. För den som studerar på universitet och högskola innebär det att studietidens längd påverkar pensionen. Om inte studierna innebär högre lön och en fastare förankring på arbetsmarknaden innebär det fler år med relativt lågt intjänande till allmän pension och inget intjänande till tjänstepensionen.

En annan tydlig skillnad är hur risken flyttat från politiken och arbetsgivarna till den enskilde individen. När vi lever längre ökar utbetalningstiden för förmånsbestämda pensioner. Utfästelserna blir dyrare än tänkt. När pensionsavsättningarna i stället görs bara så länge anställningen pågår påverkas inte de utbetalningarna av ökad livslängd. Moroten för pensionsspararna är att pengarna placeras på kapitalmarknaden, med hopp om högre förräntning än om pensionen är en fastställd procentsats av de sista årens lön.

Svenska Dagbladet, 9 juni 1994

Tjänstepensionens förändring över tid

Även tjänstepensionen har förändrats och utvecklats under de senaste 30 åren. Här är några milstolpar:

1996

Parterna beslutar att den premiebestämda Avtalspension SAF-LO skulle ersätta den förmånsbestämda STP-planen.

1998

Kommun- och landstingsanställda får ett nytt avtal som innebär att stora delar av pensionen blir premiebestämd.

2003

Statligt anställda får ett nytt avtal där stora delar av pensionen blir premiebestämd.

2007

PTK och Svenskt Näringsliv förhandlade i flera år och 1 juli 2007 kom de överens om en ITP-plan för tjänstemän födda 1979 eller senare. Denna benämndes ITP1. En stor och viktig nyhet var att all pension inom ITP1 var premiebestämd.

2016

Statligt anställda får ett nytt avtal där födda 1988 och senare har en helt premiebestämd pension.

2014

Kommun- och landstingsanställda får ett nytt avtal där alla som är födda 1986 och har premiebestämd pension.

2023

Kommun- och regionanställda har ett avtal där pensionen är premiebestämd med några undantag.

Så har olika åldersgrupper påverkats av förändringarna

50

50-talisterna – förändring mitt i livet

Ålder vid pensionsreformen: 35–44 år
 Ålder idag: 65–74 år
 Etableringsålder i arbetslivet: Kvinnor 20 år, män 21 år
 Förväntad medellivslängd: 86 år

Tidigast uttag av inkomst- och premiepension

Född 1950–58: 61 år
 Född 1959: 62 år

Garantipensionsålder/riksålder

Födda 1950–1957: 65 år
 Födda 1958–59: 66 år

50-talisterna är den första åldersgrupp som har kunnat registrera sig och se hela sin pension på minPension.

*Vad är kompensationsgrad?

Kompensationsgrad är ett mått som fått spridning och används för att jämföra pensionsnivåer. Måttet mäter skillnaden i inkomstnivå före och efter pension.

**Vad är livsvarigt uttag?

Tjänstepensionen kan ofta tas ut under exempelvis fem eller tio år, till skillnad mot den allmänna pensionen som alltid betalas livet ut. Man kan även välja livsvarigt uttag, det vill säga uttag så länge du lever.

Inkomstpension

När den allmänna pensionen infördes var 50-talisterna mitt i arbetslivet. För de allra äldsta i den här åldersgruppen finns övergångsregler som gör att de fått pension från båda pensionssystemen. Men för alla födda 1954 och senare gäller de regler som klubbades i riksdagen 1994. I stället för att räkna 30 års intjänade och sedan ta ett medeltal av de 15 bästa årens lön som en grund för pensionsnivån skulle nu alla år på arbetsmarknaden ligga till grund för intjänandet. De pensionsrätter som tjänats in omvandlades till inkomstpension.

Premiepension

Andelen premiepension av den totala pensionen är relativt låg i den här åldersgruppen. Intjänandet startade relativt sent, det första fondvalet gjordes år 2000. De äldsta åldersgrupperna, som fick pension från både det gamla och nya systemet, hade en lägre procentuell andel av den allmänna pensionen som premiepension.

Tjänstepensionerna

Många 50-talister har förmånsbestämd tjänstepension åtminstone för delar av sitt arbetsliv. Den pensionens storlek avgörs av slutlönen och antal år inom kollektivavtalet. Den påverkas inte av ökad livslängd och det har räckt med 30 intjänande år för att få full pension.

Arbetsliv

Inträdet i arbetslivet började tidigt för 50-talisterna. Etableringsåldern var 20 år för kvinnor och 21 år för män, som fortfarande gjorde värnplikt.

Den lägsta åldern för att ta ut pension är lägre än för senare årskullar. Tjänstepensionen har kunnat tas ut från 55 års ålder och nästan hela åldersgruppen har kunnat ta ut inkomst- och premiepension från 61 år. Garantipensionen och stöd som bostadstillägg och äldreförsörjningsstöd har betalats ut från 65 år.

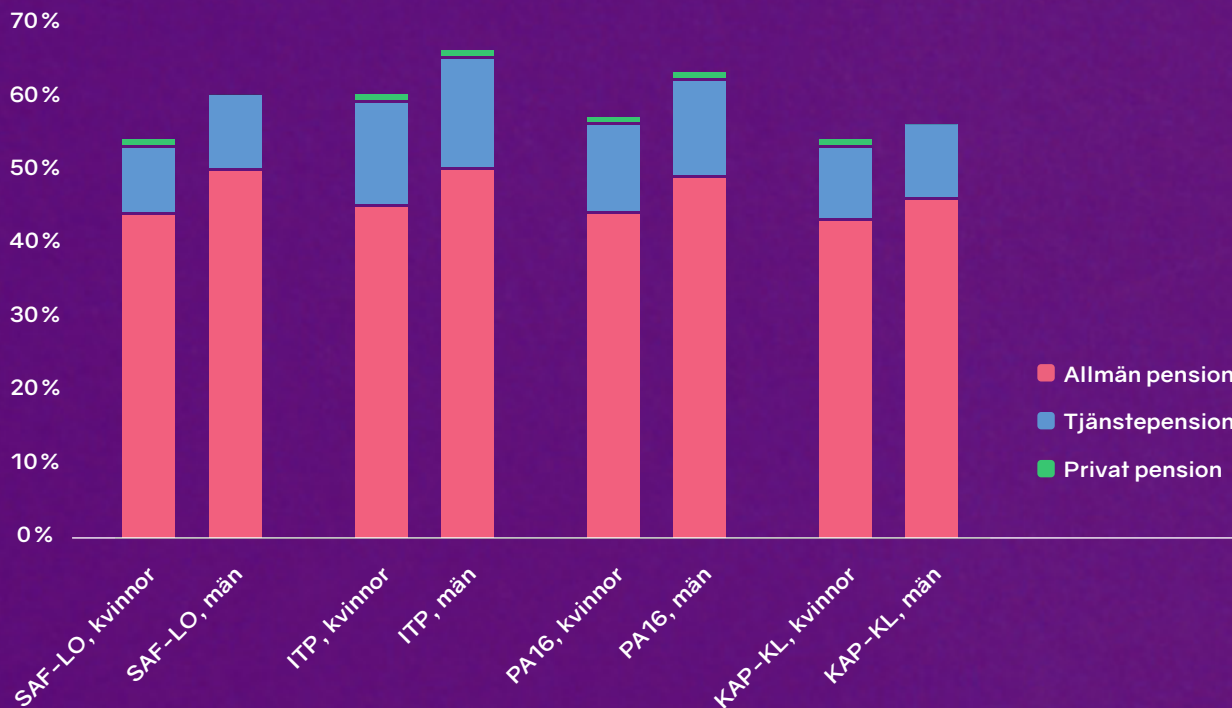
Medellivslängden är lägre än för yngre generationer vilket innebär högre månadsutbetalning, eftersom pengarna inte förväntas behöva räcka så många år. Kvinnor förväntas leva längre än män, men när livslängden beräknas gäller samma delningstal för båda könen, vilket gynnar kvinnorna.

Skillnad mellan könen

I början av 70-talet, när 50-talisterna började sitt arbetsliv såg arbetsmarknaden för kvinnor och män väldigt olika ut. När sambeskattningen av inkomster för gifta avskaffas år 1971 var sysselsättningsgraden bland kvinnor 60 procent och många arbetade deltid. Kvinnor hade som regel lägre lön än männen – även för samma jobb. Även om delad föräldradighet infördes 1974 så har kvinnorna tagit ut en majoritet av föräldradagarna.

Kvinnornas sämre anknytning till arbetsmarknaden

Diagram 1: Total kompensationsgrad, median, för kvinnor och män med olika tjänstepensionsavtal, födda 1951–59 om pensionerna tas ut livsvarigt från 65 års ålder. Från Kompensationsgradsrapporten 2015.

kan också ha inneburit att de i högre grad haft timanställningar och vikariat, där de gått miste om tjänstepensionsinbetalningar. Men i takt med att tjänstepensionerna har förhandlats om i början av 2000-talet så ger även vikariat och timanställningar tjänstepension vilket gynnat yngre generationer med liknande anställningsvillkor.

Färre arbetade år och lägre löner innebär lägre pension, även om garantipensionen, grundskyddet till dem med låga pensioner, fyller på pensionen. Det är betydligt fler kvinnor än män som får garantipension.

50-talisterna hos minPension

I minPensions första kompensationsgradsrapport* tittade vi särskilt på 50-talisternas prognoser. År 2015 när rapporten skrevs, fyllde de som var födda 1950, 65 år och hela åldersgruppen hade till stor del sitt intjänande bakom sig.

Vi valde att sätta pensionsåldern till 65 år och tittade sedan på hur prognosen såg ut om alla valde livsvarigt uttag** på sina pensioner.

Det som stack ut är den stora skillnaden i kompensationsgrad mellan könen. Kvinnor hade en tydligt lägre kompensationsgrad, oavsett kollektivavtal eller

”Medellivslängden är lägre än för yngre generationer vilket innebär högre månadsutbetalning.”

lönenivå. Skillnaden var i genomsnitt fem procentenheter vilket innebär att om lönen vid pensionen var 30 000 kronor så var den genomsnittliga pensionen för män 60 procent, eller 18 000 kronor. För kvinnor i samma inkomstintervall var pensionen 55 procent eller 16 500 kronor, en skillnad på 1 500 kronor i månaden.

Det är framför allt en längre kompensationsgrad i den allmänna pensionen som påverkar kvinnornas pensioner negativt. Tjänstepensionens del av kompensationsgraden är ungefär densamma för kvinnor och män inom samma avtalsområde.

Det privata sparandet, i minPension de privata pensionsförsäkringar som rapporteras in, ligger på en låg nivå, omkring en procentenhet av den totala pensionen.

Så har olika åldersgrupper påverkats av förändringarna

60

60-talisterna – får vänta längre på pensionen

Ålder vid pensionsreformen: 25–34 år
 Ålder idag: 55–64 år
 Etableringsålder i arbetslivet: Kvinnor 20 år, män 21 år
 Förväntad medellivslängd: 87 år

Tidigast uttag av inkomst- och premiepension

Född 1960: 62 år
 Född 1961–62: 63 år
 Född 1963–69: 64 år

Riktålder

Födda 1960–66: 67 år
 Födda 1967–69: 68 år (prognos)

Det var många som föddes på 60-talet. Kanske är det därför politikerna haft bråttom med att höja pensionsåldrarna innan den här åldersgruppen går i pension.

År 2017 enades riksdagens pensionsgrupp om att höja pensionsåldrarna. Det har skett i flera steg. För 60-talisterna får det stora konsekvenser.

Inkomstpension

Den som är född 1960 har haft möjlighet att börja ta ut sin inkomst- och premiepension från 62 års ålder. Garantipension och andra stöd som bostadstillägg och äldreförsörjningsstöd betalas ut från 67 års ålder.

Den som är nio år yngre, född 1969, kan tidigast ta ut sin inkomst- och premiepension från 64 års ålder och garantipensionen betalas ut från 68 års ålder. Jämfört med dem som är födda i slutet på 50-talet får de som är födda i slutet av 60-talet vänta tre år längre innan de kan ta ut någon del av sin allmänna pension.

Premiepension

År 2000 går det att välja premiepensionsfonder första gången. För 60-talisterna innebär det att de kommer att ha tjänat in till sin premiepension under en relativt stor del av sitt arbetsliv.

Tjänstepension

För många 60-talister har tjänstepensionen gradvis förändrats. Den har gått från att ha varit förmånsbestämd, knuten till lönenivå och anställningsår, till att bli premiebestämd, där en procentsats av lönen sätts av till tjänstepensionen och där pengarna sedan placeras på kapitalmarknaden. Värdeutveckling på kapitalet och den egna åldersgruppens livslängd påverkar pensionsutbetalningen. Nivån på inbetalningarna till premiebestämd tjänstepension har gradvis höjts för många 60-talister med nya avtal för både privat- och offentligtanställda.

Åldersgränserna har höjts i vissa avtal. I offentlig sektor kan tjänstepensionen numera tidigast tas ut något eller några år efter 60-årsdagen, tidigare ofta vid 55 år. Men även intjänandeåldern, alltså den tid då arbetsgivaren betalar in till tjänstepensionen har höjts för den premiebestämda pensionen. Från 65 år till 66 år eller till och med 69 år. Dessa villkor är nya och 60-talisterna är den första åldersgruppen som påverkas.

Arbetsliv

När de nya pensionsvillkoren antogs av riksdagen 1994 var 60-talisterna relativt etablerade på arbetsmarknaden. Även i den här åldersgruppen är etableringsåldern låg, runt 20 år. När krisen kom på 1990-talet klarade de sig relativt väl.

I den allmänna pensionen gäller att alla år räknas. År 1999, när det första orange kuvertet kommer, får 60-talisterna tidigt besked om vad de kan räkna med att få i allmän pension, om kanske 30 år.

De höjda åldersgränserna i den allmänna pensionen har även påverkat andra åldersgränser som har betydelse för 60-talisternas arbetsliv. Gränsen för när a-kassa och möjligheten att få sjukersättning har höjts från 65 till 66 år och kommer att höjas i takt med att riktåldern höjs. Åldersgränsen för LAS, lagen om anställningsskydd, har höjts från 67 till 69 år.

Diagram 2: Total kompensationsgrad, median, för kvinnor och män födda 1961–1969 med pensionering vid 65 respektive vid riktålder. Från Kompensationsgradrapporten 2023.

Skillnad mellan könen

Den stora skillnaden jämfört med 50-talisterna är att kvinnor födda på 60-talet jobbar mycket mer. Löneskillnaderna mellan män och kvinnor har också minskat över tid vilket gynnat yngre generationers kvinnor.

Även om kvinnliga 60-talister arbetat betydligt mer än 50-talisterna så är skillnaderna i kompensationsgrad mellan könen fortfarande stor, nästan fyra procentenheter. Skillnaderna är störst för tjänstepensionerna vilket indikerar att män har högre löner och därmed ett högre intjänande till tjänstepensionen. Skillnaden i intjänande till inkomstpension och premiepension är inte lika stor, men även här tappar kvinnorna något.

Kvinnor i den här åldersgruppen är de som har mest privat pensionssparande av minPensions användare, även om det på totalen är nära nog försumbart. De kvinnor som pensionssparar är statligt anställda eller privatanställda tjänstemän.

60-talisterna hos minPension

År 2018 tittade vi särskilt på 60-talisternas prognoser. Förutsättningarna var desamma som i tidigare rapporter; vad blir kompensationsgraden om pensionerna tas ut livsvarigt från 65 års ålder?

Jämfört med 50-talisterna blev den totala kompensationsgraden omkring två procentenheter lägre för 60-talisterna givet att de jobbade till 65 år. Den genomsnittliga kompensationsgraden var 59 procent. Även 2023 låg den genomsnittliga kompensationsgraden kvar på samma nivå. Den längre förväntade medellivslängden, cirka ett år om hela åldersgruppens förväntade medellivslängd jämförs med varandra, gör att den allmänna pensionens andel av kompensationsgraden minskar.

Men för 60-talisterna är det inte längre möjligt att ta ut alla sina pensioner från 65 års ålder. Alla grundskydd, som garantipension, bostadstillägg och äldreförsörjningsstöd har en lägsta uttagsålder på 66 år. Nu är också den åldersgränsen, riktåldern, kopplad till varje årskulls förväntade medellivslängd.

När vi i senare års mätningar lagt in en förväntad pensionsålder som är lika med riktåldern för 60-talisterna så stiger kompensationsgraden till 67 procent, en skillnad på åtta procentenheter.

Så har olika åldersgrupper påverkats av förändringarna

70

70-talisterna – dålig start kan få konsekvenser

Ålder vid pensionsreformen: 15–24 år

Ålder idag: 45–54 år

Etableringsålder i arbetslivet: Kvinnor 27 år, män 26 år

Förväntad medellivslängd: 88 år

Tidigast uttag av inkomst- och premiepension

65 år (prognos)

Riktålder

68 år (prognos)

Den här åldersgruppen skulle ha etablerat sig på arbetsmarknaden på 90-talet om de, som 50- och 60-talisterna börjat jobba strax efter att de fyllt 20 år. Men så blev det inte riktigt.

Under några år på 90-talet steg arbetslösheten från 2 till 12 procent. Det var framför allt de unga som påverkades av krisen. År 1990 hade 70 procent av ungdomarna förvärvsarbete vid 20 års ålder. År 1999 hade 70 procent av ungdomarna förvärvsarbete vid 27 års ålder. 1990 var mäns etableringsålder på arbetsmarknaden 21 år och kvinnors 20 år. År 2000 var mäns etableringsålder 26 år och kvinnors 27 år. Män etablerar sig alltså 5 år senare och kvinnor 7 år senare år 2000 jämfört med 1990.

Inkomstpension

Samtidigt som 70-talisterna sökte jobb eller pluggade något år extra på högskolan i brist på annat att göra, enades riksdagen om att en avgörande faktor för pensionens storlek var arbetslivets längd. Alla år skulle räknas, i stället för 30 år som i det gamla systemet.

Även om studier, a-kassa och småbarnsår ger pensionsrätter så är det ändå antal år med lön som har störst betydelse för hur stor inkomstpensionen blir. Att börja jobba senare utan att det kompenseras med högre lön för att du pluggat, påverkar pensionen negativt. För 70-talisterna gäller att alla år räknas, vilket innebär att även år med dåligt intjänande kommer med i beräkningen.

Den här åldersgruppen har samma åldersgränser för pensionsuttag som dem som är födda i slutet på 60-talet.

Premiepensionen

I premiepensionen har 70-talisterna däremot kommit väl ut ännu så länge. Den här åldersgruppen är den första som tjänat in till premiepension från arbetslivets start. De har också större andel av sin totala pension som premiepension jämfört med både äldre och yngre åldersgrupper.

Tjänstepensionen

Fortfarande är det många som har förmånsbestämda tjänstepensioner, eller en blandning av förmånsbestämd och premiebestämd pension.

Det som 70-talisterna kan gynnas av, jämfört med tidigare generationer, är ökad möjlighet till lönevaxling och ökade avsättningar till tjänstepensionen i många avtal. Om normen i början av 2000-talet var att motsvarande 4,5 procent av lönen betalades in till tjänstepensionen från arbetsgivaren så ligger den procentsatsen snarare på 6 procent eller mer i många avtal nu. Det kommer naturligtvis även 60-talisterna till del så länge de arbetar, men för dem som är unga och har mer intjänande framför sig får det större betydelse.

70-talisterna hos minPension

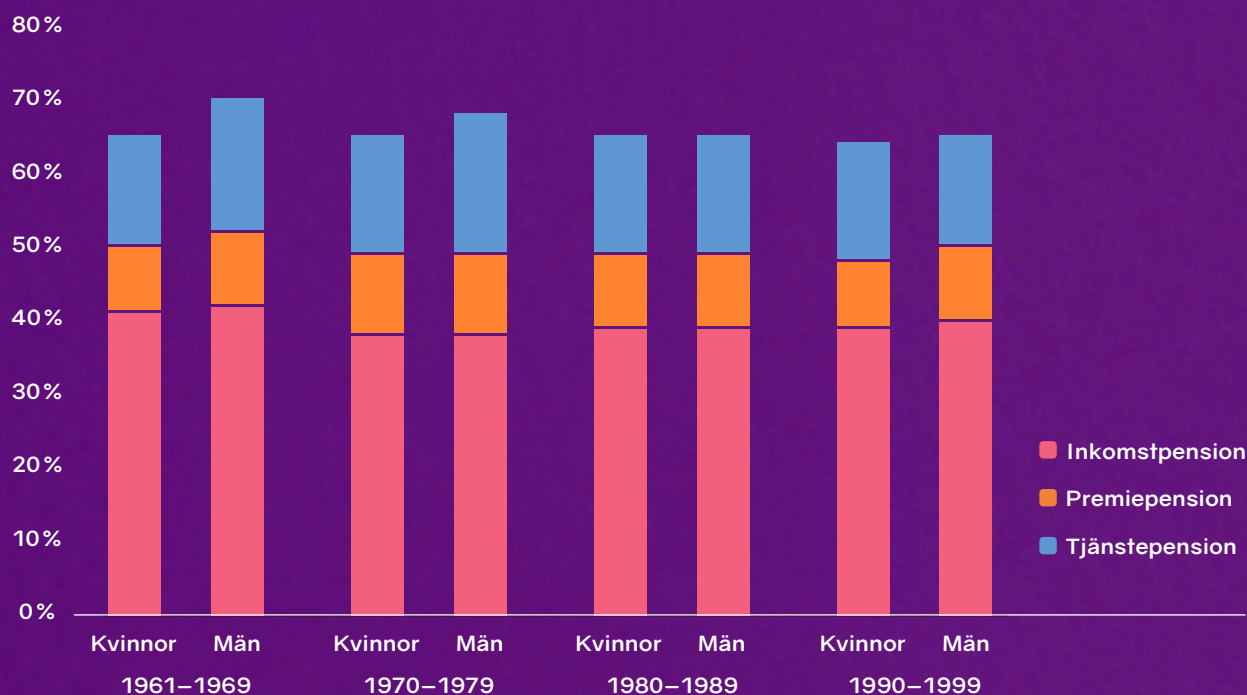
Vid en jämförelse med 60-, 80- och 90-talister så har 70-talisterna något lägre kompensationsgrad för inkomstpensionen när pensionen tas ut vid respektive åldersgrupps riktålder.

Premiepension fullt ut

Premiepensionen har däremot hittills blivit en bra affär för 70-talisterna. De är den första generationen som fått inbetalningar till premiepensionen under hela arbetslivet. Premiepensionen står för nästan 11 procentenheter av kompensationsgraden. Omräknat till andel av den totala pensionen så betyder det 16 procent av den totala pensionsnivån. Premiepensionen har, precis som förväntat, haft en bättre värdeutveckling än inkomstpensionen.

I de andra åldersgrupperna är premiepensionens

Diagram 3: Total kompensationsgrad, median, för kvinnor och män i olika åldersgrupper med pensionering vid riktålder. Från Kompensationsgradrapporten 2023.

andel av den totala pensionen lägre. För de yngre generationerna bygger premiepensionens utveckling på antaganden, som alltså är något lägre än den faktiska värdeutvecklingen för 70-talisterna.

När vi i 2022 års rapport började bryta ut premiepensionen kunde vi se att premiepensionens andel av den totala pensionen är högst för 70-talisterna och yngre årskullar. De har börjat tjäna in till premiepension redan i unga år, något som de äldre åldersgrupperna inte gjorde eftersom pensionsreformen inte var genomförd här de började arbeta. Andelen premiepension är också högre för de inkomstgrupper som ligger under taket på 8,07 inkomstbasbelopp. För högre inkomster minskar premiepensionens andel i betydelse eftersom taket begränsar intjänandet. Här ökar istället tjänstepensionens betydelse.

Skillnad mellan könen

Skillnaden i kompensationsgrad mellan könen finns även bland 70-talisterna. Men skillnaden har minskat ytterligare, till tre procentenheter. Skillnaden har legat relativt konstant över den tid som rapporterna gjorts, alltså i nästan tio år. Det finns dock en svårighet med att jämföra underlaget i rapporterna med varandra eftersom underlaget har varierat över tid. I de första rapporterna hade minPension drygt två miljoner registrerade användare och både köns- och ålderssammansättningen såg annorlunda ut än år 2023 när minPension har närmare fem miljoner registrerade användare.

Andel av total pension (%)

Födelseår	Månadslön	Inkomstpension	Premiepension	Tjänstepension	Premiepension + Tjänstepension
1976	25 000–35 000	61	19	20	39
1976	65 000–75 000	36	11	52	64

Premiepensionens andel av den totala pensionen i olika inkomstlägen för personer födda 1976. minPensions rapport 2022.

Så har olika åldersgrupper påverkats av förändringarna

80

80-talisterna – raka rör och högre tjänstepensioner

Ålder vid pensionsreformen: 5–14 år

Ålder idag: 35–44 år

Etableringsålder i arbetslivet: Kvinnor 29 år, män 26 år

Förväntad medellivslängd: 89 år

Tidigast uttag av inkomst- och premiepension

Född 1980: 65 år (prognos)

Född 1981–89: 66 år (prognos)

Riktålder

Född 1980: 68 år (prognos)

Född 1981–1989: 69 år (prognos)

Nu börjar även den yngsta åldersgruppen som varit med i alla våra rapporter närma sig medelåldern. Småbarnsåren är avklarade men ännu är det kanske inte fullt fokus på pensionen. Men intresset finns. Den här åldersgruppen är den grupp som ökat mest i antal bland våra användare under de år vi gjort kompensationsgradsrapporter.

Inkomstpensionen

Dags för höjda åldersgränser igen – även om detta ännu så länge är prognoser. För födda 1981 och senare är riktåldern 69 år. Inkomst- och premiepension kan tas ut från 66 år.

Även 80-talisterna tar lite tid på sig innan de etablerar sig ordentligt på arbetsmarknaden, enligt definitionen att 75 procent av en åldersgrupp är förvärvsarbetande. Men intjänandet till pensionen kan ha börjat tidigare. Både sommarjobb, extrajobb, småbarn och högskolestudier ger pensionsrätter även om det inte handlar om så mycket pengar. Andelen inkomstpension som en del av den totala pensionen är högre än för 70-talisterna.

Premiepensionen

Precis som 70-talisterna så kommer den här åldersgruppen att tjäna in till sin premiepension under hela arbetslivet.

Tjänstepension

Bland 80-talisterna är det sällsynt att ha förmånsbestämd pension. Det är premiebestämd pension som gäller. Ju högre lön du har och ju fler år du jobbar desto mer tjänstepension får du. Men det gäller förstås att ha en tjänstepension, och det har inte alla.

Arbetslivet

Reallönerna har stigit i många år vilket gynnat 80-talisterna. Det har även funnits relativt gott om arbeten. Men 80-talisterna har ungefär halva arbetslivet framför sig så det finns förstås en del frågetecken framåt.

Skillnad mellan könen

Det här är den mest jämställda åldersgruppen, möjligen undantaget 90-talisterna. Skillnaden i kompensationsgrad mellan kvinnor och män är mindre än en procent och har faktiskt minskat något sedan vi började titta på 80-talisternas kompensationsgrad i våra första rapporter från 2016. Bland 70-talisterna var skillnaden i kompensationsgrad större när de var i motsvarande ålder som 80-talisterna är nu. Skillnaden har legat på ungefär tre procentenheter och innebär att om en man och en kvinna har samma slutlön, 30 000 kronor, så kommer kvinnans pension per månad att vara nästan en tusenlapp lägre än männens.

80-talisterna hos minPension

Tjänstepensionen har större betydelse än för tidigare generationer. Inbetalningarna och tiden för intjänande har ökat i de flesta avtal. Det ger en tydlig effekt på pensionen för 80-talisterna, givet att de fortsätter att jobba fram till sin riktålder.

Skillnaden märks tydligt när vi jämför 80-talisternas pensioner mellan år 2022, då vi bland annat räknat

Diagram 4: Total kompensationsgrad, median, för individer födda 1980–1989. För år 2022 var det generella prognosantagandet för tjänstepensionsinbetalningar 4,5 respektive 30 procent av lönen för löner under och över 7,5 inkomstbasbelopp. För år 2023 var prognosantagandet för dem som arbetar i offentlig sektor 6 respektive 31,5 procent för av lönen för tjänstepensionsinbetalningarna.

”Tjänstepensionen har större betydelse än för tidigare generationer. Inbetalningarna och tiden för intjänande har ökat i de flesta avtal.”

upp nivån på inbetalningarna till tjänstepensionerna i offentlig sektor med de nya avtalsnivåerna som är 1,5 procentenheter högre än de gamla. Tjänstepensionens andel av den totala pensionen steg för 80-talisterna med 2,5 procentenheter. Även i andra avtal har inbetalningarna ökat och intjänandeåren utökats, men här är det ännu så länge på branschnivå och inte för hela

avtalsområdet, vilket gör att prognosberäkningarna i de avtalen ligger kvar på en lägre nivå.

De högre inbetalningarna till tjänstepensionerna har inneburit högre pensionsprognoser även för 60- och 70-talister med premiebestämd tjänstepension, men här kommer höjningen senare i livet och får inte lika stor effekt. De här åldersgrupperna kan också räkna med högre pensioner när intjänandeåldern till tjänstepensionen har höjts.

De som är födda på 80-talet har också haft större möjligheter att tjäna in till sin tjänstepension än tidigare generationer, redan på de första tillfälliga jobben. Både timanställningar och vikariat ger tjänstepensionsinbetalningar och åldersgränserna har sänkts i många avtal.

Den premiebestämda pensionen är liksom premiepensionen placerad på kapitalmarknaden och påverkas av svängningarna där. Det betyder att 80-talisterna kan ha betydligt mer volatila pensioner, både under intjänande och under utbetalning, än vad tidigare generationer haft.

Så har olika åldersgrupper påverkats av förändringarna

90

90-talisterna – mycket återstår, men en bra början

Ålder vid pensionsreformen: 0–4 år
Ålder idag: 25–34 år
Etableringsålder i arbetslivet: Data saknas
Förväntad medellivslängd: 89 år

Tidigast uttag av inkomst- och premiepension

Född 1990–1996: 66 år (prognos)
Född 1997–1997: 67 år (prognos)

Riktålder

Född 1990–1996: 69 år (prognos)
Född 1997–1999: 70 år (prognos)

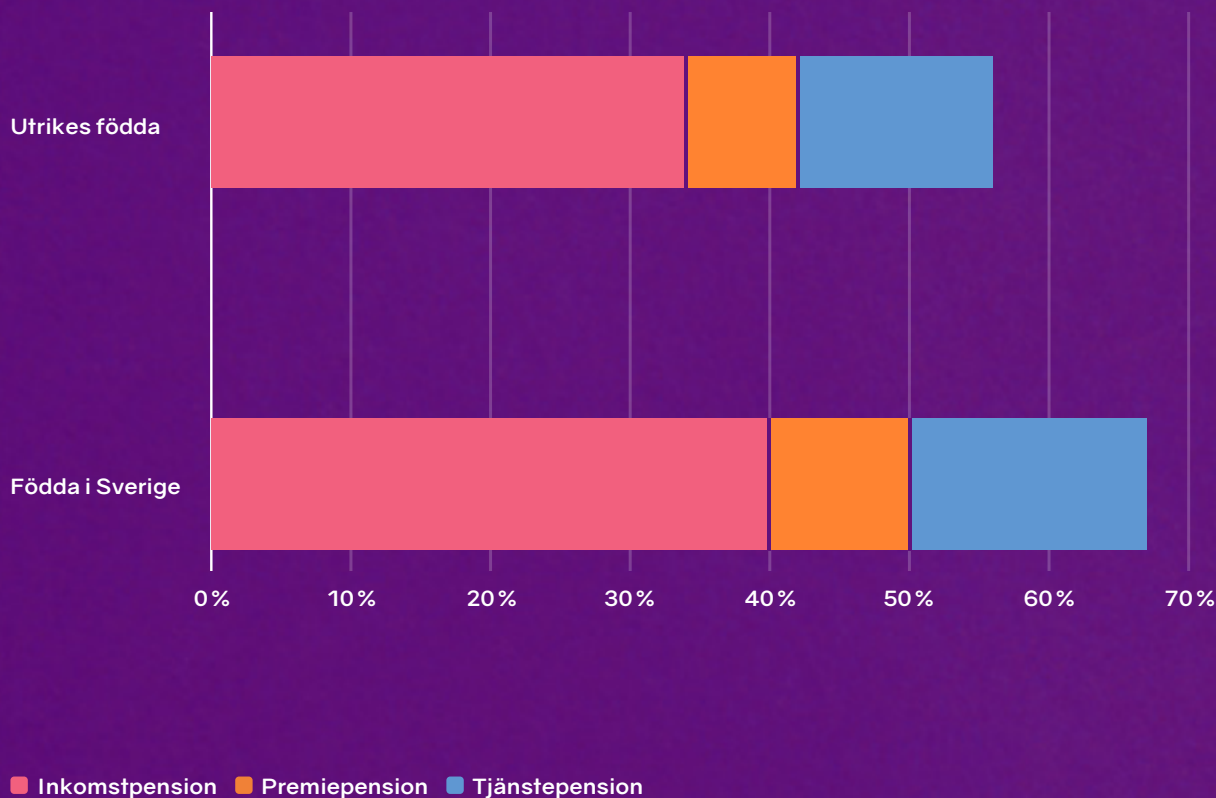
De flesta 90-talister var inte ens födda när riksdagen klubbade igenom dagens pensioner. Men om det nuvarande reglerna gäller även när de börjar närma sig pensionen så kommer 70 år inte att vara en ovanlig pensionsålder.

Bland användarna av minPension är gruppen 90-talister inte särskilt stor, även om den växer stadigt. Våra rapporter visar att kvinnor födda på 90-talet faktiskt har en något högre kompensationsgrad än sina manliga generationskamrater. Eftersom 90-talisternas pensionsprognoser till stor del fortfarande är just prognoser, är det svårt att dra några definitiva slutsatser. Vi kommer att behöva vänta och se vad som händer för att kunna ge en mer exakt bild i framtida rapporter. Enligt prognoserna är riktåldern för dem som är födda 1997–1999 cirka 70 år. För dem som är födda år 2000 eller senare är riktåldern enligt dagens prognoser 71 år.

”Den som är född år 2000 eller senare har en riktålder på 71 år som det ser ut idag.”

Diagram 5: Kompensationsgrad för inrikes- respektive utrikes födda, riktåldersberäknad. Från Kompensationsgradsrapporten 2023.

Utrikes födda

Nästan var femte person som loggar in på minPension är född i ett annat land. Det är en något lägre andel än motsvarande andel för Sveriges befolkning, men även den här gruppen växer bland våra användare.

Sedan år 2017 har vi bett Statistikmyndigheten, SCB att bearbeta vårt material och lägga på variabeln utrikes- eller inrikes född.

Anledningen är att utrikes födda riskerar att få låga pensioner om de inte får möjlighet att tjäna in till sin framtida svenska pension under lika många år som inrikes födda. Våra rapporter visar att utrikes födda har omkring tio procentenheter lägre kompensationsgrad än inrikes födda. Det innebär, givet en slutlön på 30 000 kronor i månaden, att pensionen blir 3 000 kronor lägre i månaden än om kompensationsgraden varit på samma nivå som för inrikes födda.

Privat sparande

I pensionspyramiden finns tre delar, den översta symboliserar privat pensionssparande. Men det avdragsgilla sparandet, öronmärkt för pension, finns knappt längre. De uppgifterna om sparande om rapporteras in till minPension är bara den typen av öronmärkt pensionssparande. I våra rapporter står det privata sparandet för en väldigt liten del av den totala pensionen.

Annat sparande som ISK och kapitalförsäkringar är inte öronmärkt, och är därför inte med när vi beräknar framtida pension.

Trender framåt

Volatila pensioner

Jämför vi de olika åldersgruppernas pensioner ser vi att det har skett stora förändringar under de 30 år som gått sedan den allmänna pensionen ersatte det gamla ATP-systemet.

Den stora skillnaden mellan 50-talisternas och 80-talisternas pensioner är själva intjänandet och hur pengarna placeras. För 50-talisterna var pensionerna relativt förutsägbara och två individer med liknande arbetsliv kunde räkna med att få ungefär samma pension.

De unga åldersgrupperna, 80- och 90-talisterna, har långt kvar till pensionen. För dem kommer pensionsnivån att handla om hur många år de arbetar, vilken lön de har och hur värdeutvecklingen på pensionskapitalet blir för den enskilde individen. En betydligt större del av pensionen påverkas av hur kapitalmarknaden utvecklas. Det innebär att pensionsnivån kan svänga kraftigt, även när pensionen är under utbetalning.

”En betydligt större del av pensionen påverkas av hur kapitalmarknaden utvecklas. Det innebär att pensionsnivån kan svänga kraftigt.”

Jobbonärer

Att vi lever längre och därmed behöver jobba längre för att få en pension som går att leva av, har ändrat en del beteenden. Framför allt verkar det som om vi, till skillnad från tidigare generationer, inte planerar att sluta arbeta från en dag till en annan.

Industrifacken var först med att förhandla fram en deltidspension för sina medlemmar. I stället för generellt kortare arbetstid så avsätts mer pengar till tjänstepensionen, med möjlighet att ta ut den tidigare och kombinera med arbete.

Nu finns deltidspension, eller flexpensionen som den också kallas, i flera avtal och intresset för blivande pensionärer att kombinera arbete och pension är stort. När minPension frågade användare som fyllt 60 år uppgav var tredje att de planerade att bli jobbonär, alltså att de på något sätt planerade att kombinera pension och lägre arbetstid. I den allmänna pensionen har det länge varit möjligt att kombinera arbete och pension och att kunna ändra uttagsnivåer eller pausa pensionsuttaget helt och hållet. Liknande förändringar är på gång i tjänstepensionerna.

Så har vi gjort rapporterna

Kompensationsgrad är ett mått som fått spridning och används för att jämföra pensionsnivåer. Måttet mäter skillnaden i inkomstnivå före och efter pension.

Kompensationsgradens nivå kan förändras mellan olika undersökningar eftersom faktorerna som mäts varierar. Det kan röra sig om olika typer av inkomster och ersättningar från socialförsäkringssystemen, pensioner som tas ut på kort tid, kapitalinkomster och deltidslöner i slutet av arbetslivet. Vad som finns i täljaren och nämnaren spelar stor roll.

minPension lanserades 2004 och har som uppgift att samla pensionsspararnas olika pensioner på ett och samma ställe. Här går det att få överblick över intjänandet till pensionen hittills. Vi gör dessutom en prognos där vi beräknar pensionsutfallet, kronor per månad, om individen jobbar med ungefär samma villkor som när prognosen görs.

År 2014 hade minPension omkring två miljoner registrerade användare, år 2024 närmare fem miljoner. Det gör att underlaget i våra rapporter skiljer sig åt. Vi sparar inte några resultat på individnivå och kan därför inte följa enskilda individers pensionsprognos över tid. Däremot kan vi jämföra olika åldersgrupper och se vad som händer med hela gruppens resultat.

Vi har valt att mäta kompensationsgraden som förhållandet mellan den förväntade pensionen (med livsvarig utbetalning) och den nuvarande lönen, vilket också representerar den förväntade slutlönen. I de första rapporterna satte vi 65 års ålder som standard för uttag av alla pensioner. Men när pensionsåldern för den allmänna pensionen höjdes, började vi istället använda varje åldersgrupps riktålder som startpunkt för pensionsuttaget. Eller om det finns flera riktåldrar inom samma tioårsintervall, använder vi dessa olika riktåldrar.

Sedan 2023 delar vi upp resultatet på inkomst-premie- och tjänstepension samt eventuellt privat sparande. Medianen i de olika delarna mäts separat och läggs sedan samman till en total median. För att undvika att resultatet påverkas av att de som har möjlighet att ta ut den allmänna pensionen kombinerar lön och pension i slutet av arbetslivet har vi avgränsat åldersspannet bland användarna. Den högsta åldern på användarna i underlaget är året innan det går att ta ut inkomst- och premiepension.

Tidigare års rapporter hittar du på minPension: www.minpension.se/om-minpension

